

Sygn. akt III KK 475/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **R. M.**

skazanego z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 26 października 2022 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego,

na korzyść oskarżonego,

od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 19 lutego 2019 r., sygn. akt II Ka 349/18,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Przeworsku z dnia 20 sierpnia 2018 r., sygn. akt II K 263/18,

**uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok
Sądu Rejonowego w Przeworsku i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6
k.p.k. postępowanie karne umarza, obciążając Skarb Państwa
kosztami procesu.**

UZASADNIENIE

Aktem oskarżenia z dnia 22 kwietnia 2018 r. R. M. zarzucono, że „w okresie od 15 maja 2008 r., do dnia 2 grudnia 2017 r., w miejscowości G., woj. [...], uchylał się od ciążącego na nim z mocy wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 28 stycznia 2008 r., sygn. akt I C [...], a następnie wyroku Sądu Rejonowego w Przeworsku z dnia 28 kwietnia 2009 r., sygn. akt III RC [...], obowiązku alimentacyjnego, poprzez niełożenie na utrzymanie swojej małoletniej córki M. M. i córki N. M., narażając objęte obowiązkiem opieki dzieci na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, a jednocześnie poprzez wskazane zaniechanie, w okresie od 1 czerwca 2017 r., do dnia 2 grudnia 2017 r., spowodował powstanie zaległości stanowiących co najmniej wartość 3 świadczeń okresowych”, tj. o przestępstwo z art. 209 § 1 a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k.

Po rozpoznaniu powyższej skargi oskarżyciela publicznego, Sąd Rejonowy w Przeworsku wyrokiem z dnia 20 sierpnia 2018 r., sygn. II K 263/18, uznał R. M. za winnego tego, że „w okresie od 15 maja 2008 r. do 13 lutego 2012 r. w miejscowości G., woj. [...], uchylał się od ciążącego na nim z mocy wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 28 stycznia 2008 r., sygn. akt I C [...], a następnie wyroku Sądu Rejonowego w Przeworsku z dnia 28 kwietnia 2009 r., sygn. akt III RC [...], obowiązku alimentacyjnego, poprzez niełożenie na utrzymanie swojej małoletniej córki M. M. i córki N. M., narażając objęte obowiązkiem opieki dzieci na niemożliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych oraz spowodował powstanie zaległości stanowiących co najmniej równowartość 3 świadczeń okresowych”, tj. przestępstwa z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k., za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt I), wykonanie której, na mocy art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 k.k., warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 2 lata (pkt II). Ponadto na podstawie art. 72 § 1 pkt 3 k.k. Sąd pierwszej instancji zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciążącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie córek M. M. i N. M. (pkt III) oraz zwolnił oskarżonego z obowiązku ponoszenia kosztów sądowych (pkt IV).

Rozstrzygając w przedmiocie osobistej apelacji wniesionej przez R. M., w ramach której skarżący ten podniósł m.in. zarzut przedawnienia karalności przypisanego mu występkę, Sąd Okręgowy w Przemyśle wyrokiem z dnia 19 lutego

2019 r., sygn. II Ka 349/18, nie uwzględnił tego środka zaskarżenia, jednakże zmienił pkt I zaskarżonego wyroku w ten sposób, iż przyjął, że oskarżony dopuścił się czynu z art. 209 § 1a k.k. w brzmieniu ustalonym przez ustawę z dnia 23 marca 2017 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k. (pkt I), natomiast w pozostałej części utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie (pkt II), zwalniając oskarżonego w całości od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze (pkt III).

Kasację od tego wyroku wniósł Prokurator Generalny zaskarżając orzeczenie to w całości, na korzyść skazanego R. M.. W kasacji zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia przez Sąd Okręgowy w Przemyślu prawidłowej kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu I instancji, zainicjowanej apelacją wniesioną przez oskarżonego, poprzez nienależyte rozważenie zawartego w tejże apelacji zarzutu obrazy prawa karnego materialnego w zakresie przedawnienia karalności czynu, skutkiem czego było niezasadne utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Przeworsku, wydanego z rażącym naruszeniem art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., polegającym na uznaniu R. M. za winnego popełnienia, w okresie od 15 maja 2008 r. do 13 lutego 2012 r.. występkę wyczerpującego ustawowe znamiona art. 209 § 1a k.k., gdzie z uwagi na fakt, iż w terminie określonym w art. 101 § 1 pkt 4 k.k. nie wszczęto postępowania w sprawie, karalność przypisanego oskarżonemu czynu uległa przedawnieniu z upływem 13 lutego 2017 r., co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia, przewidzianą w dyspozycji art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.”.

W konsekwencji autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Przeworsku i umorzenie postępowania karnego na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Rację ma Prokurator Generalny, gdy podnosi, iż zaskarżony wyrok zapadł z rażącym naruszeniem przepisów prawa wskazanych w zarzucie kasacji.

Z treści prawomocnych wyroków Sądów obu instancji wynika, iż organy te uznały, że R. M. dopuścił się w okresie od dnia 15 maja 2008 r. do 13 lutego 2012 r. czynu z art. 209 § 1 a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k., a więc przestępstwa w typie kwalifikowanym, zagrożonego karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat dwóch. W tym miejscu należy przypomnieć, że zgodnie z art. 101 § 1 pkt 4 k.k. w przypadku, gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności nie przekraczającą trzech lat lub jedynie karą grzywny czy ograniczenia wolności, jego karalność ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło 5 lat (brzmienie art. 101 § 1 pkt 4 k.k. nadane ustawą z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny i obowiązujące od dnia 3 sierpnia 2005 r.).

Mając to na uwadze poza sporem jest, że wobec, dokonanego przez Sąd pierwszej instancji i zaaprobowanego przez Sąd drugiej instancji, ograniczenia czasu trwania przypisanego skazanemu przestępczego zachowania do przedziału od dnia 15 maja 2008 r. do dnia 13 lutego 2012 r. (k. 128), karalność przypisanego R. M. występkowi z art. 209 § 1 a k.k. upłynęła w dniu 13 lutego 2017 r. W realiach przedmiotowej sprawy nie doszło bowiem do przedłużenia okresu przedawnienia, zgodnie z unormowaniem art. 102 k.k., w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 marca 2016 r., w związku z ustawą nowelizującą z dnia 15 stycznia 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 189), ponieważ postępowanie w niniejszej sprawie zostało wszczęte dopiero w dniu 29 listopada 2017 r. (k. 10), a więc już po upływie podstawowego terminu przedawnienia.

Tymczasem w pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy w Przemyślu, odnosząc się do zarzutu przedawnienia karalności czynu przypisanego R. M. powołał się jedynie na zmianę treści art. 102 k.k., dokonaną ustawą z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy i wskazał, że w przepisie art. 1 tej ustawy wprowadzono zmianę okresu przedawnienia, uregulowaną w dyspozycji art. 102 k.k. poprzez wydłużenie tego okresu do lat 10 w porównaniu z poprzednio obowiązującym 5-letnim okresem. Sąd drugiej instancji przywołał także art. 2 przedmiotowej ustawy nowelizującej, mocą którego przepisy o brzmieniu nadanym tą ustawą stosuje się do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie, chyba że termin przedawnienia już upłynął (k. 165 - s. 7 uzasadnienia).

Jak wynika zatem z treści uzasadnienia wyroku, Sąd drugiej instancji jako podstawę odrzucenia apelacyjnego zarzutu przedawnienia przyjął regulację art. 102 k.k., w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 189), zupełnie pomijając dokonaną przez Sąd pierwszej instancji i zaaprobowaną następnie w swoim wyroku z dnia 19 lutego 2019 r., zmianę czasu trwania przypisanego skazanemu zachowania, do przedziału określonego datą końcową 13 lutego 2012 r., co w powiązaniu z datą wydania postanowienia o wszczęciu dochodzenia, skutkowało nieprawidłowym przyjęciem, iż doszło do przedłużenia okresu przedawnienia karalności występkę przypisanego oskarżonemu, w sytuacji, gdy podstawowy okres przedawnienia określony w art. 101 § 1 pkt 4 k.k., przed datą wszczęcia dochodzenia (29 listopada 2017 r.) bezspornie upłynął.

Sąd Okręgowy w Przemyślu nie dostrzegł zatem wynikających z dokonanej przez Sąd Rejonowy w Przeworsku zmiany w stosunku do zarzutu aktu oskarżenia, konsekwencji prawnych, w zakresie przedawnienia, które obligowały ten Sąd, zgodnie z dyspozycją art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., do umorzenia postępowania. Konsekwencji tych nie dostrzegł zresztą pierwotnie również Sąd pierwszej instancji, który dokonał zmiany opisu czynu w zakresie czasokresu jego popełnienia, albowiem wobec takiego stanu rzeczy to ten Sąd winien był już umorzyć postępowanie w rozpoznawanej sprawie.

Oczywiste w tym stanie rzeczy jest, że Sąd odwoławczy uchybił w sposób rażący regulacji art. 433 § 2 k.p.k. poprzez nieprawidłowe rozpoznanie podniesionego w apelacji oskarżonego zarzutu przedawnienia, a uchybienie to, z uwagi na wiążące się z tym konsekwencje – skazanie R. M., miało niewątpliwie istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku.

Wobec powyższego postąpienie obu Sądów wbrew dyspozycji art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., skutkowało uchybieniem stanowiącym bezwzględną przyczynę odwoławczą, określoną w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. Nie ulega bowiem wątpliwości, że z punktu widzenia okresów przedawnienia karalności, decydujące znaczenie ma czyn przypisany w wyroku, a nie czyn zarzucany w akcie oskarżenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z: dnia 7 sierpnia 2018 r., IV KK 456/18; dnia 15 marca 2018 r.,

II KK 65/18; dnia 27 listopada 2014 r., IV KK 332/1; dnia 8 grudnia 2011 r., III KK 380/11; dnia 9 listopada 2011 r., IV KK 338/11; dnia 4 lipca 2001 r., V KKN 346/99).

Kierując się przedstawionymi względami Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i na mocy art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umorzył postępowanie karne w niniejszej sprawie, obciążając Skarb Państwa (art. 632 pkt 2 k.p.k.) kosztami procesu.

[as]